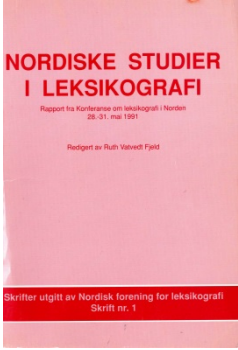

NORDISKE STUDIER I LEKSIKOGRAFI

Titel:	Om ein plan for ei mellomnorsk ordbok - ordbok over skriftmålet i Noreg 1350-1550	
Forfatter:	Erik Simensen	
Kilde:	Nordiske Studier i Leksikografi 1, 1992, s. 315-323 Rapport fra Konferanse om leksikografi i Norden, 28.-31. mai 1991	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nsil/issue/archive	

© Nordisk forening for leksikografi

Betingelser for bruk af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre Nordiske studier i leksikografi (1-5) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Erik Simensen

Om ein plan for ei mellomnorsk ordbok — ordbok over skriftmålet i Noreg 1350-1550

Norsk språk frå tida 1350-1550 ("mellomnorsk") er lite granska og ofte vanskeleg å skjønne pga. sterkt varierende ortografi, nyutviklingar og lån. Gammalnorsk ordboksverk ved Institutt for nordistikk og litteraturvitskap (Universitetet i Oslo) vil derfor lage ei ordbok over norsk skriftmål i denne perioden, basert på diplom, lovtekstar og jordebøker. Ein tenkjer seg ei stor, eittbands ordbok som dekkjer ordforrådet (utan å vere tesaurisk) og gjer greie for tilhøvet mellom grafem og fonem i kjeldene.

1 I eldre nordisk språkhistorie er især to periodar lite kjende: (1) umordisk og (2) overgangsfasen frå gammalnorsk til nyare norsk, den som vanlegvis blir kalla mellomnorsk. Samanstillinga av desse to er på ein måte ikkje heilt rettferdig; for dei umordiske kjeldene er få og stort sett overleverte i eit alfabet som byr på særskilde problem i seg sjølv, medan kjeldene flyt langt rikelegare for yngre språksteg. Og seinmellomalderen står i ei særstilling for så vidt som vi veit mindre om språket i denne perioden enn om språket nærmast før, dvs. "klassisk" gammalnorsk.

2 Språket i denne perioden går tradisjonelt under nemninga "mellomnorsk"; ein term som det har vist seg vanskeleg å gje eit presist innhald, delvis fordi den meir går på ein prosess enn ein språktilstand. "Mellomnorsk" er inga stabil(isert) språkform, ser det ut til. Ikkje er det gammalnorsk (slik vi kjenner den frå den "klassiske" forma den har på 1200- og 1300-talet), og heller ikkje nynorsk; men kanskje likevel, og trass alt, nærmare det første enn det siste, iallfall dersom ein berre deler norsk språkhistorie i to hovudavsnitt med midten av 1500-talet som skilje. På denne bakgrunnen har ein då også kalla denne overgangsfasen for "sein" eller "yngre" gammalnorsk, delvis parallelt til nemningsbruken for dansk ("yngre middeldansk" (Skautrup 1947)) og især svensk språkhistorie ("den yngre fornsvenskan" (Wessén 1968)). Spørsmålet om kva ein skal kalle språket i denne tida må vel inntil vidare stå ope, det er heller ikkje det viktigaste. Hovudsaka er å få kartlagt perioden så godt som kjeldene tillet, og til dette trengst det ei fullstendig oversyn over heile tilfanget av ord og ordformer i kjeldene.

Nokre viktige og typiske endringar som skjer i denne perioden, er dei følgjande:

- 1) [Ð] går over til /d/ eller /t/
- 2) Motsetnaden nominativ : akkusativ i substantivbøying fell bort
- 3) Adjektiv misser kasusbøying
- 4) Personbøying fell bort i verb

5) Ordforrådet får eit mykje sterkare innslag av lån, frå dansk, svensk og nedertysk

Meir allment kan ein seie at det går føre seg ein gradvis overgang frå ein syntetisk til ein svakt analytisk språktype.

3.1.1 M. Hægstad, D.A. Seip, P.N. Grøtvedt, E. Pettersen og andre har skrive ein del om denne perioden, men noka større, samla framstilling ligg ikkje føre. Heller ikkje finst det noka ordbok som dekkjer heile perioden. Fritznors ordbok når stort sett til midten av 1400-talet, Cleasby/Vigfusson går lenger, men då mest for islandsk, slik at svært mykje av det norske materialet er udekt. Rett nok finst eit glossar (ord- og sakregister¹) til lovtekstar for tida 1388-1447, og nokre lister over lånord i Hægstads og Grøtvedts avhandlingar, men elles ingenting.

3.1.2 Det faglege behovet for ei kartlegging (inventarisering), altså omsynet til norsk språkhistorie, er såleis klart til stades². Av dei som elles kan tenkjast å ha interesse av ei slik ordbok, er vel først og fremst historikarar og andre som arbeider med kjelder frå norsk seinmellomalder, ikkje minst lokalhistorikarane, i det heile dei som primært er ute etter å forstå tekstar frå denne tida. Kjeldene er ofte vanskeleg tilgjengelege, både leksikalsk og på annan måte (grafisk, fonologisk og morfologisk). Dels møter ein mange nye ord (lånord især) som ikkje finst i ordbøker over norrønt og nyare norsk, dels finn ein ord som alt fanst i norrønt (det dreiar seg truleg om så mykje som 80-90 % av ordforrådet), men som ein ikkje (eller iallfall ikkje utan vidare) kjenner att pga. skiftande og inkonsekvent rettskriving. - Ein kan i ein del tilfelle søkje hjelp i ordbøker over eldre dansk og svensk (Kalkar, Söderwall), nedertysk (Lübber, Lasch ofl.) og eldre nynorsk (Aasen, Ross, Norsk Ordbok), men her er ein då avhengig av større bibliotek, og fleire av desse ordbøkene er ikkje heilt lette å finne fram i for andre enn nordistar.

3.2.1 Vi treng å fange opp den norsken som hittil har falle mellom fleire stolar. Døme finst m.a. i eit brev frå Ryfylke 1534 (DN XXI 801), om synfaring og taksering av ein gard³:

...wore tilkraffde...at mæthe hwsszenn och *vmfforbæthrenn* pa hesby...Siidhen Senisthe *hwsse maade* pa Samme gardt war, primo *Jordt kellerenn* och *borghestwffwenn* och loffstwffwenn met theris *tilbehøringh* ...Sammeledis mæthe wy...*Machrelle nodhen* ffore xxv marc bwgille...Ffwenne vy ther ffore at hann met gardt och grynndt och *hwllveedher* ther pa fforbæret haffwer pa x marc bugille...

Her er fleire ord som ikkje finst i ordbøkene våre over eldre språk, såleis *vmfforbæthrenn* 'forbetring' (istf. gno. ábúð), *hwsse maade* 'hustaksering', *Jordt kellerenn* 'jordkjellaren' (utgrave eller jorddekt rom), *borghestwffwenn* 'tenarstova', *tilbehøringh* 'tilbehør', *Machrelle nodhen* 'makrellnota' (der *Machrelle* avløyser gno. qlunn) og *hwllveedher* 'holveiter' (attlagde grøfter). Ein kan innvende at desse orda dels er lette å skjønne (t.d. *vmfforbæthrenn*, *tilbehøringh*), dels kjende frå nyare ordbøker. Men dei fleste lesarar må nok tenkje seg litt om før dei kan identifisere det siste ordet (som er ein norvagsisme i dansk rettskriving).

Eit meir tradisjonelt språk møter oss i eit brev frå Vest-Agder 1543 (DN VII 760, sitert etter F. Hødnebo, *Utvalg av norske diplomer 1350-1550*, Oslo/København/Stockholm 1966, nr. 85). Det gjeld ein gardhandel med tilhøyrande grenseoppgang:

Wy ... gjør *Vitherlig* for alle y thette vort obnne breff At vy neruerindis hoes vor paa Sthødle ..., hørdum ord oc saagum haandeabaand teira mannum som saa heida aff einu halffum, Gunnar thoreson, End aff adrum halffum, Thorbiørnn Thorbiørnsønn. Sælde for^{ne} Gunnar aderneffnde Thørbiørnn samre for^{ne} *øidegaard* sthødle meder eit vdgiorde som either eigestødulen ..., met luthum och Lundum, som thilligger oc ligget haffuer fraa fornorn oc nyom innen gaards och vthan iij hornstaffuar imillom frelst oc aakierelaust for huerium mandum, oc alle Lauglige aagangum, *Thisligeste bekiende* oc saa forneffnd Gunnar Thoreson, at hand haffde opboret aff for^{ne} Thorbiørn thorbjørnson heyle pending oc halffua saa mange som y therris kiøb kom, ... thorbjørn thilspurde ..., huore rethe marckeskipte,... Ther til suarad gunnar honom och sagde, ... Strengbeint fraa Paddefield oc thil ein *steinhage* som hafuer verit y gamell thid, ... strengbeint offuer Sthødlehougen, som eenn *skiffestein* bleff nedkast, ... Der paa holt hand den dom, at hand wilde *skillige* vide same skiffte, imellom Stødle oc møgland, ... oc haffue dij samme mend lyst oc *bekiend* samme ord for os, oc thennom vor oc kunict om samme marckeskipte. Thill ydermeire *Stadfestelsse* henger vi...

Ordforrådet viser fleire nyutviklingar på heimleg grunn: *øidegaard*, *steinhage*, *skiffestein*, *skillige*; og nokre lån: *Vitherlig* (i ny tyding, istf. gno. kunnigt), *Thisligeste* (istf. gno. með sama hætti el. 1.), *bekiende*, *bekiend* (istf. gno. kennast viðr eller lýsa), *Stadfestelsse* (istf. gno. staðfestu).

Ein annan type eksempel har vi i NgL 2. R. 3, nr. 57 A (=DN VI 610), ein rapport frå ein granskingskommisjon på 10 menn, oppnemnde av kongen, i hovudsak rådmenn i Bergen, frå 1490:

... Hollendrene sto them myghet til skadhe ok *forfangh* offwer Strandh hær i Bærgwen. ... Mæn kjøpmannen hadhe priwilegiær som kwngh Cristiærn (hwæs siææl Gwdh nadhe) hadhe giffwet them ath fornempde Hollendrene skwlde sthandhe i two goordhe pa strandh, ok sagdhe sigh ath haffwa woress nodhige herres *shadfestilsse* pa for^{de} priwilegiær som the finghe i fiordh i Køpenhampn. Tha effther sodhan breff ok *lægligheeth* som nw *affærdh* ær, ok for menigis bæsthe skwldh, særdeles ok for theris skwldh, som noordher skwle, ath the moo fonghe *wthreedningh* ok ey bliffwa altinghess *fordærwedhe* for then store thæringh the haffwe haffth i thette aar...

Også her skjønar vi vel utan vidare fleire av dei "nyare" orda, som *forfangh* 'skade', *shadfestilsse* 'stadfesting' ('bekreftelse'), *fordærwedhe* 'øydelaagd', men truleg ikkje alle, t.d. *lægligheeth* 'høve, situasjon, omstende' (jf. likevel NRO under *leilighet*), *wthreedningh* 'utrustning' og *affærdh* 'overrakt' (frå mnt. *afveren* 'absenden', sjå Kalkar under *Affærde*, bd. 1 s.15a).

Poenga her er for det første *lånorda* (frå mnt.), som ikkje alle er ordboksførte, for det andre *språkforma* generelt.

3.2.2 Ved den første og især den siste av desse tekstane kan ein med full rett stille spørsmåla: Er dei skrivne på norsk? Og kva meiner ein med "norsk" i denne samanhengen? Tanken er at ordboksprosjektet skal hjelpe oss til svar på slike spørsmål, som kanskje til sjuande og sist må avgjerast ut frå eit skjønn. Men dette må baserast på eit breitt tekstunderlag. Då er det viktig at ein til å begynne med legg ein relativt vid definisjon til grunn. For å unngå sirkelslutningar, inkonsekvensar i kjeldeutvalet, og for å kunne avgjere (eller i det minste ta eit standpunkt til) tvilsspørsmål (t.d. ved tilfelle av språkblanding) har vi i første omgang valt delvis å gå ut frå også ikkje-språklege kriteria, på den måten at vi tek med dokument som er *skrivne* (med latinsk alfabet) *på eit nordisk språk i det som då var Noreg* innanfor perioden. Det finst saktens norsk språk også skrive utanfor Noreg, og ikkje alle nordmenn skreiv norsk (meir eller mindre "reint"). Men fordi ein i utgangspunktet ikkje kan vite for visst kva som verkeleg var, eller vart oppfatta som norsk i den tid, må ein basere utvalet på eit mest mogleg fordomsfritt grunnlag. Det gjeld å ikkje misse informasjon. Derfor er det lettare å sile ut uaktuelt materiale etterpå enn å kutte det ut, kanskje under tvil, i første omgang.

Som for alle eldre språksteg er det skriftmålet vi først og fremst, og beinveges, kan registrere. Det seier seg sjølv.

3.3 Kjeldene er i hovudsak av tre slag: 1) diplom, 2) lovtekstar og 3) jordebøker (eigedomsg og landskyldregister). Leksikalsk sett (med tanke på vokabularet) er *lovene* på sett og vis dei enklaste, fordi mesteparten av ordforrådet er kjend frå klassisk gammalnorsk (og ordboksførd i glossaret til NgL og Fritznors ordbok (med tilleggsbandet)). Her blir oppgåva især å registrere viktigare variantar. - *Jordebøkene* er til dels store tekstar, og fleire av dei er utgjevne særskilt, såleis Aslak Bolts, biskop Øystein Aslakssons, Olav Engelbriktssons og Bergens kalvskinn. Men ordforrådet er nokså standardisert, og vil rimelegvis langt på veg bli dekt av den tredje gruppa, *diploma* (mellomalderbrev), som er langt den største.

3.4.1 For alle tre gruppene samanlagt blir det nødvendig å gjere eit utval innanfor eit tekstkorpus på nærmare 19 000 sider. Avgrensinga er på den eine sida kronologisk og geografisk. På den andre sida er det ikkje meininga å lage nokon thesaurus over ordforrådet. Planen går ut på å registrere *alle leksem* i kjeldene, *alle bøyingsformer*, og *eit utval av variantar*. Kor mykje ein skal ta med av variantar, er delvis ei skjønnsak, men som ei rettesnor for vår praksis vil vi langt på veg gå ut frå to moment.

Det første går især på omsynet til brukarane, nærmare bestemt deira føresetnader. Vi går ut frå at dei har basiskunnskapar i klassisk norrøn grammatikk og lett kan orientere seg i vanlege handbøker og ordbøker over norrønt. Av dette følgjer at vi ikkje tek med slike variantar som normalt er registrerte i handbøkene.

Det andre momentet gjeld den generelle innleiinga til ordboka. I ei språkhistorisk skisse vil vi gjere greie for hovudlinjene i tilhøvet mellom grafem og fonem. I tillegg følgjer ei utgreiing om prinsippa for normalisering og redigering. På den måten håpar vi å fange opp ein del av variasjonen i skriveformene, og samstundes hjelpe brukarane til å finne lettare fram til oppslagsformene.

3.4.2 Normaliseringsreglane kan ikkje fastleggjast endeleg før eit større og meir representativt materiale er gjennomgått. Men ut frå allmenn kunnskap om norsk språkhistorie har vi førebels

kome fram til dette: I alfabetet held vi **ð** og **Þ** utanfor. For **ð** skriv vi **d**, for **Þ** **th** (i trykklette pronomen og adverb) og **t**. Vokallengd er ikkje markert, med unntak av at vi har med **å**, som vi plasserer mellom **a** og **b**. Som svarabhaktivokal har vi valt **e** (mader). Dei trykklette endingsvokalane blir normaliserte **a**, **e** og **o**; dvs. at vi ikkje har vokalharmoni, endå dette er ein god del i bruk, især i første del av perioden. Sjå prøvene av redigert ordbokstekst nedanfor.

3.4.3 Når det gjeld omfanget elles, tek vi ikkje med namn (*propria*), sidan dei aller fleste alt er registrerte særskilt i tidlegare verk (personnamn i E.H. Linds bøker, stadnamn av O. Rygh ofl. i *Norske Gaardnavne*). Omfanget av kjeldetilvisingar er eit vanskeleg spørsmål, fordi ein kan tenkje seg fleire løysingar. Eit minstekrav er at ein viser til kjelde(r) ved lemma som ikkje er ordboksført før, og elles til ord og former som av ein eller annan grunn blir vurderte som viktige eller interessante, språkleg og/eller sakleg, ut frå kriteria som må spesifiserast nærmare i innleiinga.

Siktemålet er å lage ei tospråkleg, passiv ordbok. I dette, som for så vidt er sjølv sagt når det gjeld ei såpass gammal språkform, ligg det at fraseologi og kontekst, synonym og ekvivalentar blir haldne nede på eit minimum. (Dei to siste elementa kan ein heller ikkje påstå noko sikkert om pga. avstanden i tid og språkform.) Av praktiske grunnar (behandling av lånord, plassomsyn) er norsk bokmål valt som redigeringspråk.

3.4.4 Følgjande redigeringsprøver gjev eit inntrykk av strukturen i ordboksartiklane.

OPPSLAGSFORM	vazskål
ORDKLASSE	f.
TEKSTFORM	<i>waszkalár</i>
TEKSTGRAMM.	nom. pl.
KONTEKST	
BETYDNING	vass-skål, vass-fat (-krukke?)
KILDE	I 321, [Voss] 1350
SMS. OG AVL.	Ja
ANDRE OPPLYSNINGER	Jf. S. Grieg: Skiftet efter Eirik Bukk på Finnen. Oslo 1934, s. 17-18.

OPPSLAGSFORM	thann
ORDKLASSE	pron.
TEKSTFORM	<i>they; they; Theira; them</i>
TEKSTGRAMM.	nom. pl. m.; nom. pl. f.; gen. pl.; dat. pl.
KONTEKST	
BETYDNING	den
KILDE	XXI 941, [Spangereid] 1550
SMS. OG AVL.	
ANDRE OPPLYSNINGER	

OPPSLAGSFORM	heita
ORDKLASSE	v.
TEKSTFORM	<i>Heither, Heithter, heitther</i>
TEKSTGRAMM.	3. pl. (?) pres. ind.
KONTEKST	
BETYDNING	hete, kalles
KILDE	XXI 941, [Spangereid] 1550
SMS. OG AVL.	
ANDRE OPPLYSNINGER	

OPPSLAGSFORM	vissa
ORDKLASSE	f.
TEKSTFORM	<i>vissen</i>
TEKSTGRAMM.	best. (?) akk. sg.
KONTEKST	
BETYDNING	sikkerhet, bekreftelse
KILDE	XXI 941, [Spangereid] 1550
SMS. OG AVL.	
ANDRE OPPLYSNINGER	

Av skjemaet går det fram kva slag opplysningar vi primært er ute etter. Somme (dei tre første + "Betydning") gjeld praktisk talt alle ord, andre berre visse typar. Eit eksempel på det siste er kategorien "Sms. og avl." (dvs. samansetning og/eller avleiing), der vi har tenkt å føre opp samansetningsledd og avleiingar for dei orda det er aktuelt ved, slik at vi kan få registrert samansetningar og avleiingar med visse nærmare definerte affiks særskilt (og datamaskinelt). Under "Andre opplysningar" tek vi bl.a. med tilvisingar til litteratur der vi meiner det kan ha interesse, t.d. ved oppslagsordet *vazskål* i DN I 321, der vi vil peike på eit alternativ til Fritznerns forklaring. Ein kategori som byr på særskilde problem, er den som er kalla "Tekstgrammatikk", fordi vi der må gjere ein grammatisk analyse som vi enno har for dårleg grunnlag for. Eit eksempel gjev ordet (leksemet) *thann* i DN XXI 941 (Vest-Agder 1550):

... Høy(r)dum ord oc saagom Hande band Theira som s[aa] *Heither*, aff eino
 Halue Steinar anundson aff andhre ... osolff torolff son Jtem Vaare *they* thaa
 Saa Sam satthe och venligen och vel for licktthe atth ... Jtem Lutade *they* thaa
 iij syster som *heitther*... Thil ytther Meir Sanningen och *vissen* Henge vy ...

Her refererer *they* både til hankjønn og hokjønn (motsetnaden *their* : *thær* er altså oppheva). Korleis skal ein då karakterisere forma *they*? Kanskje ein ikkje bør gå lenger enn til å skrive "nom. pl." - Eit tilsvarande synkretismeproblem har vi i verba, t.d. under *heita* i same brevet. Her ser det ut til at den gamle eintalsforma er generalisert. *heiter* har sine subjekt i 3. pers. pl., men om ein derfor kan seie at forma er "3. pl.", er ikkje utan vidare opplagt. "Pres. ind." er rett nok, kanskje også "3. pers.", men "pl." blir kanskje misvisande. - Eit anna problem er forma *vissa*, også i det same brevet. Sidan det står i det formelliknande uttrykket *Thil...* *Sanningen och vissen*, der det første substantivet (*Sanningen*) står i bestemt form, har vi tolka *vissen* som bestemt form av *vissa* (eller *visse*). Men frå denne tida kjenner vi også eit substantiv *vissan* (jf. NgL V) med same tyding, og kan hende er det dette som er meint her.

I desse og mange andre tilfelle krevst det eit større materiale til underlag for analysen. Det grunnleggjande, gjennomgåande problemet er at materialet grammatisk sett er vurdert "bakfrå", dvs. frå klassisk gammalnorsk grammatikk. Derfor opererer vi med ein del distinksjonar som etter kvart vil vise seg å vere uaktuelle.

3.5 Som ein ser av redigeringsprøvene, er det lang veg fram til det formatet ei trykt ordbok bør ha. Innskrivingsformatet er førebels ein skjemadatabase, der programverktøyet er *FileMaker II* (cpr. Claris Corporation, Mountain View, Calif., USA 1988). Kvar fullstendige ordartikkel fyller ein post ("record"), som er inndelt i felt ("fields") definerte av oss. Det er ikkje ideelt, men er først og fremst valt av praktiske grunnar og for å komme raskt i gang med arbeidet. Hovudproblemet er at det er lite fleksibelt når ein må utvide eit felt, f.eks. pga. ein meir omfattande definisjon. Derfor kjem vi seinare til å vurdere andre løysingar, t.d. *HyperCard*, som er eit meir fleksibelt databaseverktøy. I alle fall reknar vi med å måtte konvertere materialet til andre format, med undertrykking av overskriftene (kategorinemningane) og omredigering av data.

4 Framdriftsplanen er ikkje heilt klar. Den vil bli avhengig av kor mange personar (ordboksredaktørar og assistentar) og kor mykje av ressursar elles som kan setjast inn i prosjektet. Gammalnorsk ordboksverk (ved Avdeling for leksikografi under Institutt for nordistikk og litteraturvitskap) har ein stab på 3 vitskapelege tilsette. Pga. andre oppgåver kan vel berre 2 av desse drive jamt med prosjektet, og då ikkje dei same til kvar tid. Dette må i hovudsaka bli eit institutt/avdelings-prosjekt, som nødvendigvis vil måtte ta ein del år. Vi tek sikte på ei litt stor (800-1000 s.) eittbands ordbok. Med tanke på fleirbruk av ordboks-materialet bør ordboka vere tilgjengeleg i to versjonar, ein maskinlagra versjon og ei trykt ordbok. Sannsynlegvis er det på den måten verket best kan gjere nytte for seg.

For å summere opp: Målet er å fylle eit hol i norsk leksikografi og samstundes byggje bru i beskrivinga av norsk mellom gammalnorsk og nyare norsk. Samtida får vurdere planen, ettertida må vurdere resultatet.

Notar

1. Johnsen 1912.

2. Det har vore nemnt tidlegare, t.d. av Anne Holtmark: "Vi mangler f.eks. en mellomnorsk ordbok; mellomnorskens grammatikk er ikke skrevet." (1951:367). Også for islandsk er seinmellomalderen ufullstendig skildra. "... hele Perioden fra ca. 1350 og lige op til vore Dage frembyder mange interessante Problemer, som endnu ikke er blevet løst. Der findes f.E. endnu ikke nogen sammanhængende islandsk Sproghistorie fra denne Periode, men kun enkelte spredte Undersøgelser," skreiv Alexander Jóhannesson (1953:10).

3. Uthevingane i denne og dei følgjande tekstprøvene er mine.

Litteratur

Alexander Jóhannesson. 1953. Om det islandske Sprog. *Scripta Islandica* 4 : 5-14

- Brinchmann, Christopher & Johan Agerholt (utg.). 1926. *Olav Engelbrektsøns jordebog*. Oslo
- Cleasby, Richard ofl. (red.). 1957. *An Icelandic-English Dictionary*. 2. utg. Oxford
- DN: *Diplomatarium Norvegicum*. Christiania/Kristiania/Bergen/Oslo 1849-. (Tilv. til bd. og nr.)
- Fritzner, Johan. 1886, 1891, 1896, 1972. *Ordbog over Det gamle norske Sprog*. 1, 2, 3. *Omarbeidet, forøget og forbedret Udgave*. 4. Rettelser og tillegg ved Finn Hødnebo. Kristiania/Oslo-Bergen-Tromsø
- Grøtvedt, Per Nyquist. 1969, 1970, 1974. *Skrift og tale i mellomnorske diplomer fra Folden-området 1350-1450*. 1, 2, 3. Skrifter frå Norsk Målførearkiv ved Olav T. Beito. XXI, XXII, XXVIII. Oslo
- Hellevik, Alf ofl. (red.). 1966-. *Norsk Ordbok. Ordbok over det norske folkemålet og det nynorske skriftmålet*. Oslo
- Holtmark, Anne. 1951. Norsk språkhistorie. [Melding av Indrebø 1951.] *Nordisk tidskrift för vetenskap, konst och industri. Utgiven av Letterstedtska föreningen* 27 : 365-369
- Huitfeldt, Henrik Jørgen (utg.). 1879. *Biskop Eysteins Jordebog (Den røde Bog)*. Christiania
- Hægstad, Marius. 1899. Upphavet til det norske folkemaal. (Første-fyrelesning av prof. M. Hægstad den 6/10 1899.) *Syn og Segn* 5 : 257-271
- Hægstad, Marius. 1902. *Maalet i dei gamle norske kongebrev*. Videnskapsselskabets Skrifter. I. Historisk-filos. Klasse. 1902. No. 1. Kristiania
- Hægstad, Marius. 1915, 1916, 1917. *Vestnorske maalføre fyre 1350*. 2 : 1, 2 : 2 : 1, 2 : 2 : 2. Videnskapsselskabets Skrifter. II. Hist.-filos. Klasse. 1914. No. 5, 1915. No. 3, 1916. No. 4. Kristiania
- Hødnebo, Finn (utg.). 1966. *Uvalg av norske diplomer 1350-1550*. Nordisk filologi. Tekster og lærebøker til universitetsbruk. Serie A. Tekster. 13. Oslo/København/Stockholm
- Hødnebo, Finn (utg.). 1989. *Bergens kalvskinn*. Corpus codicum Norvegicorum medii aevi. ... Quarto series vol. VIII. Oslo
- Indrebø, Gustav. 1951. *Norsk målsoga*. Utg. av Per Hovda og Per Thorson. Bergen
- Johnsen, Oscar Albert. 1912. Ord- og sageregister. I: *Norges gamle Love. Anden række. 1388-1604*. ... Første bind. 1388-1447. b. *Registre*. Christiania
- Kalkar, Otto. 1881-1885, 1886-1892, 1892-1901, 1902-1907, 1908-1918, 1976. *Ordbog til det ældre danske Sprog (1300-1700)*. 1, 2, 3, 4, 5, 6. København
- Lasch, Agathe ofl. (red.). 1928-. *Mittelniederdeutsches Handwörterbuch*. Hamburg/Neumünster
- Lind, Erik Henrik. 1905-1915. *Norsk-isländska dopnamn ock fingerade namn från medeltiden*. Uppsala/Leipzig
- Lind, Erik Henrik. 1931. *Norsk-isländska dopnamn ock fingerade namn från medeltiden. Supplementband*. Oslo/Uppsala/København
- Lübber, August. 1888. *Mittelniederdeutsches Handwörterbuch*. Norden/Leipzig. Oppt. Darmstadt 1965
- Munch, Peter Andreas (utg.). 1852. *Aslak Bolts Jordebog*. Christiania
- NgL: *Norges gamle Love*. Christiania/Oslo 1846-. (Tilv. til bd. og nr.)
- NRO: *Norsk riksmålsordbok*. Utgitt av Riksmålsvernet. 1937, 1937, 1947, 1957. 1 : 1, 1 : 2, 2 : 1, 2 : 2. Oslo
- Pettersen, Egil. 1975. *Språkbrytning i Vest-Norge 1450-1550. Språket i vestnorske skrifter ved overgangen fra mellomalder til nyere tid*. Bergen-Oslo-Tromsø
- Rindal, Magnus. 1987. *Brev frå Hamar 1350-1525. Gammalnorsk eller mellomnorsk språkform?* [Upublisert avhandling.] Bergen

- Ross, Hans. 1895, 1895-1913. *Norsk Ordbog*. Tillegg 1-6. Christiania. Opptr. Oslo-Bergen--Tromsø 1971
- Rygh, Oluf ofl. (utg.). 1897-1936. *Norske Gaardnavne*. Kristiania/Oslo
- Seip, Didrik Arup. 1934. *Studier i norsk språkhistorie*. Oslo
- Seip, Didrik Arup. 1955. *Norsk språkhistorie til omkring 1370*. 2. utg. Oslo
- Skautrup, Peter. 1944, 1947, 1953, 1968, 1970. *Det danske sprogs historie*. 1, 2, 3, 4, registre. København
- Söderwall, Knut Fredrik. 1884-1918, 1891-1900, 1900-1918, 1953, 1953-1973. *Ordbok öfver svenska medeltids-språket*. 1, 2 : 1, 2 : 2, *Supplement*. Lund
- Wessén, Elias. 1968, 1965a, 1965b. *Svensk språkhistoria*. 1. *Ljudlära och ordböjningslära*. 8. utg. 2. *Ordbildningslära*. 4. utg. 3. *Grundlinjer till en historisk syntax*. 2. utg. Stockholm
- Aasen, Ivar. 1873. *Norsk Ordbog med dansk forklaring*. 2. utg. Christiania